

ЛІТЕРАТУРА

1. Михеева Е. И. Неологизмы современного немецкого языка : автореф. дис ... канд. филол. наук. / Е. И. Михеева. – Курск, 1998. – 41с.
2. Патрикеева А. А. Англоязычные заимствования в современном немецком языке / А. А. Патрикеева // Актуальные проблемы лингводидактики и теории языка : сб. науч. ст. аспирантов и соискателей. – Вып. 1. – Коломна : КГПИ, 2008. – С. 217.
3. Herberg D. Neologismen in der deutschen Gegenwartssprache. Probleme ihrer Erfassung und Beschreibung / D. Herberg // Sprachwissenschaft, Didaktik, Methodik, Pädagogik und Unterricht. Heidelberg, 1998.
4. Junge Magazin "Lisa". – № 46, 04.11.2015.
5. Junge Magazin "Lisa". – № 29, 16.07.2016.
6. Junge Magazin "Lisa". – № 6, 09.02.2017.
7. Junge Magazin "Lisa". – № 32, 28.08.2008.
8. Wochenschrift "Neue Welt für die Frauen". – № 44, 25.10.2017.
9. Wochenschrift "Neue Welt für die Frauen". – № 44, 25.10.2017.
10. Wochenschrift "Neue Welt für die Frauen". – № 44, 25.10.2017.

Торгачёва С. В. Место неологизмов в современном немецком языке.

В статье рассмотрена проблема обогащения словарного состава современного немецкого языка новыми лексическими единицами – неологизмами в таких сферах, как информационные технологии, экономика, социум, спорт, транспорт, работа, медицина, мода и др. Обогащение осуществляется путем заимствования и словообразования. В работе особое внимание уделено месту англицизмов в современном немецком языке.

Ключевые слова: неологизм, заимствования, словообразования, англицизм.

Torhachova S. The place of neologisms in modern german language.

The article reveals the problem of enriching the vocabulary of modern German by new lexical items – neologisms in such spheres as information technology, economics, society, sport, transport, work, medicine, fashion, etc. Enrichment occurs by word-borrowing and derivation. Special attention is paid to the place of Anglicisms in modern German language.

Key words: neologism, word-borrowing, derivation, Anglicism.

К. С. Турчина

НЕВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ В АНГЛОМОВНОМУ ДІЛОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглянуто особливості невербальної репрезентації вищого та нижчого соціального статусу особи в англomовному діловому дискурсі. Встановлено кінесичні, просодичні та проксемічні засоби, що маркують соціальний статус в англomовному діловому дискурсі.

Ключові слова: діловий дискурс, вищий та нижчий соціальний статус, невербальні засоби, проксемічні, просодичні, кінесичні засоби.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства інтегративні процеси, що характеризують чи не всі аспекти соціального та культурного життя, активно сприяють підвищенню значення іншомовної комунікації у різних сферах життєдіяльності людини. Особливою мірою дані зміни виражаються у рамках ділового дискурсу, який, позначаючи діловий та професійний контексти мовної взаємодії людей, нерідко тісно пов'язаний із сферою міжнародних відносин. Важливим елементом ділових відносин є соціальний статус людини, який відображає місце людини у соціальній системі, визначає її права та обов'язки, передбачає правила поведінки тощо.

Окрім вербальних засобів вираження соціального статусу в діловому дискурсі, актуальним є вивчення особливостей невербальної комунікації як невід'ємної складової ділових взаємовідносин, та взаємовідносин у цілому. Невербальне оформлення ділового дискурсу надає можливість глибше осягнути особливості вираження соціального статусу, оскільки саме через невербальні засоби, за свідченнями психологів, надають людині 90% інформації про свого співбесідника.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням питання мовних засобів вираження соціального статусу в англomовному діловому дискурсі займалися такі вчені, як Т. А. Ширяєва [7; 8], Т. В. Чрділелі [6], Е. Т. Hall [12] та ін. Невербальні засоби та їх роль у комунікації вивчали такі лінгвісти, як І. Н. Горєлов [1], Л. В. Солощук [4], М. Argyle [9], R. L. Birdwhistell [10] та ін. Проте, проблема невербальної репрезентації вираження соціального статусу в англomовному діалогічному дискурсі не є достатньо вивченою на сьогодні.

Метою статті є встановлення кінесичних, просодичних та проксемічних засобів репрезентації соціального статусу в англomовному діловому дискурсі.

Об'єктом статті є соціальний статус в англomовному діловому дискурсі.

Предметом статті є невербальні засоби вираження соціального статусу в англomовному діловому дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Діловий дискурс являє собою складний об'єкт, який володіє низкою інституційних та когнітивно-лінгвістичних особливостей, що відрізняють його від всіх інших типів дискурсу. Т. В. Чрділелі визначає діловий дискурс як соціально обумовлену комунікативну подію, що характеризується певною формою організації

мовного матеріалу, яка обумовлюється параметрами ситуації спілкування, залежить від інтенцій та офіційного статусу комунікантів, які мають необхідні повноваження для організації та оптимізації того чи іншого виду предметної діяльності в інституційно-виробничій сфері заради досягнення практичних цілей [6, с. 10].

Т. А. Ширяєва вказує, що діловий дискурс являє собою процес творчого слідування нормі, яка диктується і пізнається через складну і багатовимірну професійну картину світу, актуалізовану через базисні поняття ділової культури, професійно спрямовані ідеї і концепти, норми інституційної та міжособистісної поведінки, що детермінують ділове спілкування, ціннісні орієнтації; схеми, фрейми стереотипних ситуацій, формули; спеціальний тезаурус (наприклад, слова-сигнали). Все це – знання, які вербалізуються в текстах професійної спрямованості на лінгвокогнітивному рівні [7, с. 44].

Будучи одним із найважливіших та найбільш розповсюджених типів спілкування у сучасному світі, діловий дискурс має такі характеристики:

- 1) шаблонність;
- 2) використання кліше;
- 3) статусно-рольові відносини комунікантів (наприклад: начальник – підлеглий тощо);
- 4) конкретні умови спілкування, у яких відбувається взаємодія комунікантів;
- 5) певна система цілей спілкування, спрямованих на вирішення проблем у рамках соціального інституту, досягнення домовленості та здійснення мовного впливу на адресата [8, с. 11].

Оскільки однією із характеристик ділового дискурсу є статусно-рольовий характер відносин комунікантів, то важливу роль у процесі цих відносин відіграє соціальний статус співрозмовників. Соціальний статус – це становище індивіда (або групи людей) у системі соціальних зв'язків і відносин, що обумовлюється її приналежністю до певної соціальної спільноти та визначає сукупність її прав та обов'язків [3, с. 590].

Окрім вербальних засобів вираження соціального статусу, істотним каналом вираження статусних відносин у діловому дискурсі є невербальна комунікація. До паралінгвістичних засобів відносять фонаційні (просодичні), пантомімічні (міміка та жести) та змішані [1, с. 75; 5]. Також виділяють проксемічні засоби, пов'язані із просторовою дистанцією між

комунікантами [2, с. 541]. У даному дослідженні беремо за основу класифікацію невербальних засобів, запропоновану Л. В. Солощук, а саме – кінесичні, проксемічні та просодичні невербальні засоби комунікації, взявши за основну їх головні характеристики – рух, час, простір, та базові системи їх відображення та сприйняття – зорову та акустичну [4, с. 36].

Кінесичні засоби ділового спілкування – це засоби, які сприймаються зором, до них належать міміка, пози, жести, погляд, хода. Кінесика в значній мірі показує статусні відносини, адже жести і міміка особи з вищим соціальним статусом характеризуються більшою свободою в межах підтримуваного етикетного режиму спілкування, ніж жести і міміка особи з нижчим соціальним статусом [11, с. 17]. Просодичні засоби спілкування стосуються власне мовлення людини. Просодика – це загальна назва ритміко-інтонаційних аспектів мови, таких як висота, гучність голосового тону, тембр голосу, сила наголосу. До проксемічних засобів вираження соціального статусу в рамках ділового дискурсу належать просторові характеристики мовленнєвої ситуації – такі як відстань, орієнтація, кут спілкування. Так, відстань демонструє статус мовця та рівень формальності ділової презентації та ступінь близькості під час спілкування. За Е. Холлом оптимальне наближення мовця до аудиторії 3 м 60 см і більше [12], порушення оптимальної дистанції спілкування сприймається негативно слухачами як вторгнення в їх особистий простір. Орієнтація виражається поворотом тіла й носків ніг учасника комунікації в напрямі чи вбік від співрозмовника, що сигналізує про відкритість мовця по відношенню до нього.

Розглянемо деякі приклади репрезентації вищого та нижчого соціального статусу особи у рамках ділового дискурсу за допомогою невербальних засобів комунікації. Так, у наступному уривку із твору Л. Вайсбергер «Диявол носить Прада» можемо спостерігати ситуацію першого знайомства головної героїні з її босом – бізнес-леді Мірандою Прістлі, де мовець активно використовує невербальні засоби вираження свого вищого статусу:

She had to turn her head upward to look me in the eye, although she did not stand to greet me. Her expertly dyed blond hair was pulled back in a chic knot, deliberately loose enough to look casual but still supremely neat, and while she did not smile, she did not appear particularly intimidating. She seemed rather gentle and somewhat shrunken behind her ominous black desk, and although she did not

invite me to seat, I felt comfortable enough to claim one of the uncomfortable black chairs that faced her. And it was then I noticed: she was watching me intently, mentally noting my attempts at grace and propriety with what seemed like amusement. (Weisberger L.).

Мовцю з вищим соціальним статусом характерне порушення правил стандартного етикету – він не встає щоб привітати свою гостю “*she did not stand to greet me*” та не пропонує їй присісти “*she did not invite me to seat*”. На вищий статус бізнес-леді вказує і її погляд, спрямований безпосередньо в очі співбесідниці “*look me in the eye*”, що свідчить про домінантність її позиції. Окрім того, Міранда надовго фокусує свій погляд на своїй потенційній працівниці – Андреа “*she was watching me intently*”, що також є нормою лише у рамках вищого статусу, тоді як для особи, що стоїть у ділових відносинах на нижчих позиціях, така кінесична поведінка буде розцінюватися як не ввічлива.

Просодичним засобом вираження вищого соціального статусу є інтонація та паузація мовця:

“When I told her I knew Hebrew”, she paused, pushed her palms flat on her desk and said icily, “Hebrew? I was hoping for French, or at least something more useful” (Weisberger L.).

Інтонація мовця виражає строгість та відсутність прихильності до співрозмовника. Використання паузації свідчить про негативну реакцію на почуту інформацію. Її незадоволеність підтверджує жест руками, що розташовані на столі долонями донизу. Такий стиль комунікативної поведінки суперечить діловому етикету рівностатусних відносин і експлікує вищий соціальний статус.

Репрезентація вищого соціального статусу мовця відбувається також і за рахунок комбінації просодичних, проксемічних та кінесичних компонентів:

“And do you read Runway, Ahn-dre-ah?” she interrupted, leaning over the desk and peering at me more intently than before (Weisberger L.).

Мовець з вищим соціальним статусом вдається до перебивання співрозмовника “*she interrupted*”. При цьому він змінює положення тіла, зменшуючи комунікативну дистанцію між ним та адресатом “*leaning over the desk*”, що свідчить про вторгнення комуніканта в особистий простір співрозмовника. Ідентифікація вищого соціального статусу забезпечується також кінесичним засобом – пильним поглядом “*peering at me more intently*”

than before”, що підкреслює особливості поведінки мовця, які за інших обставин могли б сприйматися на засадах етикету як зухвалість.

Окрім відображення вищого соціального статусу, у творі присутні й вказівки на невербальну репрезентацію соціального статусу підлеглого:

“Well, I interweaved with Sharon, and she told me that you’re looking for an assistant,” I started, my voice a little shaky. When she nodded, my confidence increased slightly (Weisberger L.).

Репрезентація нижчого соціального статусу забезпечується просодичним засобом – тембром голосу. Претендентка на посаду Андре хвилюється перед інтерв’ю з босом Мірандою. Кивок голови Міранди *“she nodded”*, як жест схвалення, впливає на Андреа та її емоційний стан *“my confidence increased slightly”*, що свідчить про комунікативну значущість кінесичних засобів репрезентації соціального статусу.

Висновки. Таким чином, репрезентація соціального статусу у англомовному діловому дискурсі забезпечується кінесичними, просодичними та проксемічними засобами. Для вищого соціального статусу характерним є можливість нехтування правилам етикету, прямий, пильний погляд на співрозмовника, використання жестів, міміки, тембру голосу для вираження свого схвалення чи несхвалення співрозмовника та його слів. У той же час для осіб, нижчих за соціальним статусом, притаманною є орієнтація на невербальні засоби, що використовуються людиною вищою за статусом – саме той, хто займає нижчі позиції в діловому дискурсі, коректує свою поведінку та емоційний стан відповідно до поведінки та емоційного стану співрозмовника, які виражаються через невербальні елементи комунікації.

Перспективу подальших досліджень становить комплексне вивчення взаємодії гендерного та соціального факторів у англомовному діловому дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации / И. Н. Горелов, [отв. ред. В. Н. Ярцева; предисл. В. И. Карасика]. – [изд. 2-е, стереотипное]. – М. : КомКнига, 2006. – 112 с.
2. Почепцов Г. Г. Избранные труды по лингвистике / Почепцов Г. Г. – Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2009. – 556 с.
3. Примуш М. В. Загальна соціологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Примуш. – К. : Професіонал 2004. – 590 с.

4. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі : [монографія] / Солощук Л. В. – Харків : Константа, 2006. – 300 с.
5. Хлебцова Н. К. Негативные реакции в диалоге / Н. К. Хлебцова // Проблемы речевой коммуникации. – Саратов : Изд-во Саратовского гос. ун-та, 2005. – Вып. 5. – С. 123-128.
6. Чрділелі Т. В. Структура, семантика і прагматика ділового діалогічного дискурсу (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Т. В. Чрділелі. – Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2004. – 20 с.
7. Ширяева Т. А. К вопросу о статусе дискурса / Т. А. Ширяева. – Вестник ПГЛУ. – 2006. – С. 49-55.
8. Ширяева Т. А. Когнитивное моделирование институционального делового дискурса : автореф. дис. на соискание ученой степени доктора филологических наук. – Краснодар, 2008. – 50 с.
9. Argyle M. Bodily Communication / M. Argyle. – London : Methuen, 1975.
10. Introduction to Kinesics: An Annotation System for Analysis of Body Motion and Gesture / R. L. Birdwhistell. – Washington, DC : Department of State, Foreign Service Institute, 1952.
11. Ellison C. G., Bartkowski J. P., Anderson K. L. Are There Religious Variations in Domestic Violence? / C. G. Ellison, J. P. Bartkowski, K. L. Anderson // Journal of Family Issues. – 1985. – Vol. 20(1). – P. 17.
12. Hall E. T. Hidden differences: Studies in international communication / E. T. Hall. – Hamburg: Gruner & Jahr, 1985. – 380 p.
13. Weisberger L. The Devil Wears Prada [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.onlinebook4u.net/ChickLit/Devil_Wears_Prada_1/

Турчина Е. С. Невербальная репрезентация социального статуса в англоязычном деловом дискурсе.

В статье рассмотрены особенности невербальной репрезентации высшего и низшего социального статуса человека в англоязычном деловом дискурсе. Установлено кинесические, просодические и проксемические средства, которые маркируют социальный статус в англоязычном деловом дискурсе.

Ключевые слова: деловой дискурс, высший и низший социальный статус, невербальные средства, кинесические, просодические и проксемические средства.

Turchina K. Non-verbal representation of social status in the English business discourse.

The article deals with the specificity of non-verbal representation of the higher and lower social status of the person in the English business discourse. Kinesic, prosodic and proxemic means that mark social status in the English business discourse are revealed and analyzed.

Key words: business discourse, higher and lower social status, non-verbal means, kinesic, prosodic, proxemic means.